

národní
úložiště
šedé
literatury

Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů, verze 2.0

Vávrová, Petra; Neoralová, Jitka
2023

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-538238>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Nezasahujte do díla 3.0 Česko

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 09.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů, verze 2.0

(aktualizace po 12 letech vývoje a zkušeností, re-certifikace)

Autoři:

Ing. Petra Vávrová, Ph.D., Odbor ochrany knihovních fondů, NK ČR

Mgr. Jitka Neoralová, Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří, NK ČR

Oponenti:

Doc. Dr. Michal Ďurovič

Tereza Kašáková

Národní knihovna České republiky

2023

Re-certifikovaná metodika, resp. dílčí kroky a úpravy, vznikala v letech 2013 - 2023 v rámci řešení projektu dlouhodobého rozvoje výzkumné organizace díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky

Dedikace:

Tato metodika vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury České republiky.

Návrh uživatelů:

Metodika je určena pro správce knihovních fondů, pracovníky ochrany knihovních fondů (restaurátory, konzervátory, technology) a managementu knihoven, kulturních institucí a odborů zřizovatelů knihoven (ministerstva, orgány státní správy, soukromé subjekty). Rovněž může být metodika využita odbornými školami se zaměřením na péči o sbírkové předměty a restaurování nebo konzervaci. Získané informace umožní kvalifikovaně rozhodnout o způsobu další péče o tyto sbírky.

I. Cíl metodiky

„Novodobé knihovní fondy“ jsou obecně označovány knihovní dokumenty, které vznikly v rozmezí více než dvou set let, počínaje rokem 1801 do současnosti. Fondy zachycují vývoj české kultury a národní svěbytnosti. Mají neocenitelný historický, umělecký, společenský význam a zásadní informační hodnotu. S digitalizací knihovních fondů se proměňuje význam a role zachování knihovních fondů v jejich dobrém fyzickém stavu. Průmyslově vyráběné papíry jsou díky změně technologie výroby i materiálu po roce 1845, kdy je používána levnější dřevitá vláknina a kyselé hlinito-pryskyřičné klížení, méně trvanlivé a jejich životnost je v rovnání s ručními papíry velmi nízká. Kromě nízké kvality materiálů je další odlišností novodobých fondů od historických jejich kvantita. Novodobé fondy tvoří až 96 % knihovních fondů NK ČR a jejich počet stále narůstá, zatímco historické fondy již přibývají jen zřídka. V roce 2013 byla certifikována metodika průzkumu fondů a využití databáze „Centrální znalostní báze RD“. Databáze zde byla popsána z hlediska funkce, detailně byly uvedeny parametry, které se doplňují do formuláře při průzkumu dokumentu, i aplikace výsledků průzkumu pro praktické využití, jak správcům fondů, pracovníkům ochrany knihovních fondů, pracovníkům digitalizace fondů či managementu institucí spravujících knihovní fondy. Tato databáze prošla během desetiletí výrazným vývojem spojeným jak s vývojem informačních technologií, především softwarovým prostředím, tak rozšířením využití shromažďovaných dat. Proto bylo v roce 2023 přistoupeno k recertifikaci metodiky, revizi postupů i rozhraní elektronické databáze. Cíle a postupy zůstaly neměnné, ale bylo rozšířeno využití databáze záznamů fyzického stavu fondů o specializované formuláře pro odkyselování, konzervaci, restaurování, mechanickou očistu, převazbu a další aktivity spojené s péčí o fyzický stav knihovních fondů.

„Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů“ je určena pro instituce v České republice, které shromažďují a uchovávají tzv. novodobé knihovní fondy, tedy knihovní fondy vzniklé od roku 1801 do současnosti. Průzkum fondů doporučujeme pro zjištění fyzického stavu obrovského množství knihovních fondů v relativně krátkém čase, s minimálním přístrojovým vybavením tak, aby byla zjištěna základní poškození a mohly být navrženy postupy konzervace a záchrany novodobých knihovních fondů. K průzkumu fyzického stavu knihovních fondů byla vyvinuta elektronická databáze, která umožňuje zaznamenat vybrané parametry a dále s nimi pracovat a využívat je ke zlepšení péče o knihovní fondy.

Databáze průzkumu fondů slouží k podrobnému průzkumu knihovních fondů, jehož výsledkem je podrobný přehled skutečného fyzického stavu jednotlivých exemplářů. Z výsledků takového podrobného průzkumu je pak možné vyhodnocení typů poškození, diagnostika jejich příčin a návrhy možných řešení (opravy, konzervátorské a restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování).

Cílem metodiky je vytvořit praktický a standardizovaný návod pro zjištění fyzického stavu knihovních fondů a podrobný způsob jednotlivých kroků průzkumu fyzického stavu knih a písemných dokumentů tak, aby byly výsledky průzkumu fondů srovnatelné a statisticky vyhodnotitelné. Proto byl také zvolen takto relativně povrchní a rychlý průzkum oproti detailnímu průzkumu např. historických rukopisů apod., kde je třeba naopak se zabývat mnoha detaily a přístup k historickým fondům je odlišný.

Důvody vzniku původní znalostní databáze s názvem „Centrální znalostní báze RD“

Změnou legislativy v 90. letech 20. století byl podstatně redukován počet povinných výtisků uchovávaných knihovnami. Česká národní rada přijala v roce 1991 zákon č. 106/1991 o neperiodických publikacích, který přiznával 25 povinných výtisků - společně i s knihovnami na Slovensku, pro území České republiky to bylo 17 povinných výtisků. V roce 1995 byl pak přijat nový zákon o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb. Zatímco původně knihovny spravující konzervační sbírky budované získanými povinnými výtisky, nebyly vázány povinností tyto sbírky trvale uchovávat, je nyní tato povinnost daná knihovním zákonem č. 257/2001 Sb.

Redukce povinných výtisků přináší samozřejmě vyšší rizika pro trvalé dochování konzervačních sbírek v maximální úplnosti. Od poloviny 90. let 20. století nastoupila digitalizace fondů, která by měla tuto roli převzít, ale problémem stále zůstává následná ochrana a dlouhodobé uchování takto vzniklých digitálních kopií. Dalším faktorem negativně ovlivňujícím míru a stav dochování konzervačních sbírek je skutečnost, že tři ze čtyř povinných výtisků se využívají v běžných knihovních službách, v jednom případě dokonce absenčních. To samozřejmě způsobuje vyšší míru ztrát a poškození konzervačních exemplářů. I když lze očekávat, že v příštích desetiletích se bude výrazně transformovat role knihoven díky uplatnění elektronických médií, zůstane význam knih, uchovaných v našich konzervačních sbírkách jako artefaktů kulturního dědictví i jako nástroje autentifikace obsahu převedeného do elektronické podoby, stejně důležitý, případně se ještě zvýší.

Zákonný požadavek na trvalé uchování konzervačních sbírek vyplývající z knihovního zákona č. 257/2001 Sb. klade daleko vyšší nároky na příslušné knihovny a jejich aktivity v oblasti ochrany a správy těchto dokumentů, než tomu bylo v minulosti.

V rámci průzkumu byla řešena otázka vytvoření znalostní báze, která by obsahovala výsledky průzkumu, měření a testů, jejich interpretaci, kvantifikaci, odkazy na odbornou literaturu, vzniklé postupy a metodiky. Báze, která ve svém počátku obsahovala výsledky průzkumů fondů Národní knihovny České republiky, Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci musela být propojena s knihovnickými evidencemi.

V roce 2023 využívá databázi celkem 8 knihoven v České republice a možnost zapojení je v rámci i grantových projektů Ministerstva kultury ČR (VISK 4) dále nabízena. Je tak umožněno využití databáze při rozhodování o prioritách v oblasti péče o fondy a konzervace novodobých dokumentů nejen Národní knihovny České republiky, ale i ostatních knihoven, o limitech další manipulace s poškozenými vzácnými dokumenty a způsobu jejich zpřístupnění a manipulace, případně pro další výzkum a vývoj. Tyto aktivity byly původně úzce propojeny s procesem digitalizace, v současné době je databáze využívána především v oblasti ochrany fyzického nosiče knihovního dokumentu. V rámci využití dat pro statistické hodnocení fondů i z pohledu více či méně stabilních materiálů, využití pro získání informací o materiálové skladbě fondů pro výzkumnou činnost, vyhledávání nejvíce kyselých dokumentů pro metody hromadného odkyselování a speciální modifikace pro výzkumné záměry se značně projeví na vývoji formuláře. Aplikace prošla mnoha výraznými změnami a rozšířeními. Změnil se také design formuláře Databáze je organicky propojena s Registrem odkyselených knih, který je veřejně přístupný formou webové stránky, a do kterého mohou přispívat i organizace nevyužívající uvedenou elektronickou databázi.

Cílem všech úprav a vývoje bylo a je zefektivnění péče o novodobé knihovní fondy, snadné a rychlé určování priorit v případě nutného zásahu nebo zacílení finančních prostředků. Zároveň se ale struktura a konstrukce Databáze nezměnila tak, aby nemohla být využívána data uložená po dobu několika let v původní Databázi a lze s nimi dále pracovat a zpracovávat je.

II. Popis metodiky

Vyvinutá databázová aplikace s původním názvem „Centrální znalostní báze RD“ se stala nezastupitelným nástrojem pro monitorování a záznam fyzického stavu knihovních fondů. Stěžejním bodem probíhajících aktivit je a bude podrobný průzkum knihovních fondů, jehož výsledkem bude zjištění opravdového neboli skutečného fyzického stavu jednotlivých

exemplářů. Z výsledků takového podrobného průzkumu pak bude možné vyhodnocení typů poškození, diagnostika jejich příčin a návrhy možných řešení (opravy, konzervátorské a restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování). Zároveň dochází k archivaci všech zásahů a změn na exempláři.

Uživatelé databáze

Tato aplikace byla vytvářena pro všechny typy papírových nosičů a pro všechny knihovny, které o její využití projeví zájem. Uživatelé služby byly nejdříve jen pracovníci ochrany a správy fondů z Národní knihovny České republiky, Moravské zemské knihovny a vědecké knihovny v Olomouci. V současnosti jsou uživatelé také pracovníci dalších paměťových institucí jako muzea nebo archivy. Jelikož by tyto informace měly být dostupné také prostřednictvím katalogů knihoven, mohou být postupy a nástroje vyvinuté v Národní knihovně uplatňovány i dalšími konzervačními knihovnami.

Přístup do databáze je zatím pouze na základě registrace u pracovníků NK ČR, kteří budou oprávněni nakládat s daty jen na heslo, příp. IP adresu.

Vyhledávání v databázi

V rámci upgradu v roce 2021 byla provedena změna vnitřní datové struktury, rozdělení zdrojové báze dosud využívající databázové řešení ORACLE při zachování stávajících funkcionalit. Byla provedena migrace z Oracle 11.2 na opensource databázi na novém serveru. Byl proveden přechod instalace DB ze serveru: SUSE Linux Enterprise Server 11 na Centos 8+. Upgrade aplikace byl proveden především kvůli nezbytnému transferu z frameworku Relief III. postaveném na systému Plaant společnosti Amaio Technologies, a.s. na nový framework. Pro zpřístupnění výsledků průzkumu pomocí vyhledávací technologie bylo původně využíváno systému FastSearch, který indexuje data uložená v relační databázi a umožní prostřednictvím extrakce entit využívat navigace na základě tématických kategorií, typů dokumentů, časového určení, autora dokumentů, případě osob, které dokumenty komentují. Vizuálně bude vyhledávací rozhraní uzpůsobeno Registru digitalizace. Nasazení uživatelského rozhraní založeného na vyhledávání se předpokládá po odladění datové struktury a jejího ověření v praxi při reálném průzkumu vybraného vzorku knihovnických fondů.

Datová struktura aplikace – údaje pro zjištění fyzického stavu knihovnických fondů

Přehled tabulek ve formuláři obsahuje návrh datové struktury dle požadavků pracovníků Národní knihovny České republiky a Moravské zemské knihovny. Výsledkem průzkumu

fyzického stavu fondů budou přesné a statisticky zpracovatelné údaje (např. typ papíru, plasty, hodnota pH materiálu, stupeň degradace, potřeba ochranného obalu či konzervátorského zásahu) a také atlas poškození pro snadnou identifikaci materiálu i jeho poškození přímo v depozitářích. Kromě průzkumu fyzického stavu novodobých fondů může znalostní databáze časem zahrnout i další témata související s digitalizací, výběrem dokumentů a způsobem zpracování, případně o restaurování dokumentů. Databáze zaznamenává veškeré zásahy a proměnu vlastností exempláře.

Identifikace a popis zkoumaného exempláře

Nejprve jsou čtečkou čarových kódů načteny bibliografické údaje o svazku (knize, novinách, aj.) z jiných databází a katalogů, např. i informace o zpracování svazku, zda je vytvořen mikrofilm, zda je k dispozici digitální kopie apod. Průzkum začíná popisem fyzického stavu a poškození konkrétního svazku. Na základě dlouhodobé diskuze, byly zvoleny tyto požadavky na funkcionalitu znalostní báze a elektronického formuláře:

- Identifikace exempláře - možnost stáhnout a přebrat data z XML exportu z katalogů pomocí zadání signatury bibliografické záznamy včetně identifikátorů a údajů o jednotce (autor, název, místo a rok vydání, ČNB, pole 001, SYSNO - systémové číslo dokumentu, ISSN, ISBN, čarový kód, odkaz do digitální knihovny, aj.) nebo i pracnější možnost zadání všech údajů manuálně,
- stahování může probíhat také v dávkách se záznamy seřazenými podle čarového kódu, případně signatury (jako místní seznam),
- údaje o průzkumu budou shromažďovány v elektronických formulářích a budou částečně vygenerovány, částečně vytvářeny (většina volbou z dané nabídky, minimálně zapisováním, popisováním),
- vytvořená data budou uložena v relační databázi a budou zálohována (archivována),
- vizualizace všech typů dat by měla umožnit přecházet všechny údaje k danému dokumentu, vyexportovat dávku údajů k dílčí sbírce a vytvářet z nich tabulky a grafy (např. všechny knihy k jednomu roku vydání, všechny knihy s definovanou hodnotou pH, všechny knihy doporučené k uložení do ochranného obalu apod.) a pak číst údaje k jednotlivým dokumentům,
- každý prováděný průzkum musí být jednoznačně identifikován – názvem, předmětem a časem, časový údaj by se měl generovat na každém formuláři, stejně jako zvolený identifikátor daného objektu.

V databázi mohou být uloženy následující typy dat s tímto obsahem:

- výsledky měření (minulých i průběžných), např. ze systému měření a monitorování teploty a relativní vlhkosti vzduchu Hanwell a to z různých depozitářů (Klementinum, Centrální depozitář v Hostivaři, Depozitář rezervních fondů v Neratovicích), dále informace z víceúčelové vakuové komory, odborných statí, článků, zprávy z projektů (ve formátu Word, Excel, PDF, RTF, HTML), aj.,
- výsledky průzkumů fondů, informace o chemickém složení materiálů (vlákninového složení, hodnoty pH, aj.),
- obrazová fotodokumentace ve formátu JPG, TIFF, BMP, pořizuje se digitálním fotoaparátem a soubory se přejmenují a importují do aplikace,
- existuje možnost rozšíření na další obrazové nebo textové formáty,

Fyzický popis exempláře

K získání klíčových informací se využívá přesně definovaná a daná terminologie, způsob generování klíčových slov a jednotná struktury otázek:

- **typ fondu** – o jaký typ dokumentu se jedná (např. monografie, periodikum, hudebnina, příp. další typy),
- **typ vazby** – zda se jedná o vazbu pevnou, polotuhou, brožovanou, sešitovou, mechanickou, desky s kapsou (jde především o novodobé knižní vazby),
- **druh vazby** (materiálově) – celopapírová, celoplátěná, poloplátěná, celokožená, polokožená, plast, laminace, saténová, jiná,
- **neúplnost exempláře** – možnost slovně popsat, které strany chybí,
- **ochranný obal** – zda vůbec a jaký ochranný obal chrání knihu (krabice, desky, druhotná laminace, tubus) a z jakého materiálu je vyroben (archivní lepenka, nevhodný materiál, původní obal),
- **typ papíru** – zda se jedná o ruční, strojní, dřevitý, křídový, novinový či jiný papír,
- **typ záznamu a jeho barva** – popis, zda se jedná o knihtisk, rukopis, tisk z plochy aj.
- pokud je **příloha**, jakého typu je - stříh, mapa, rys, CD, gramofonová deska, disketa, aj. a dále se všechny výše zmíněné parametry sledují i u příloh.
- **typ poškození** se sleduje jak u jednotlivých částí knihy (vazby, desek, hřbetníku, kapitálku, předsádky, záložkové stužky, papíru dokumentu), tak i u příloh. Popisují se různé druhy *mechanického poškození* (např. křehkost, lepicí pásky, přehyb, překlad,

slepené listy aj.), původci *biologického poškození* (hmyz, hlodavci, mikrobiologické, aj.) a *chemické poškození* (voda, vpisky, jiná tekutina, mastnota, prach, tepelné poškození, aj.) – stupeň poškození je také hodnocen číselně (pro každý stupeň poškození je slovně definován rozsah),

- **měření vybraných parametrů** – hodnota pH povrchu papíru v knižním bloku, papírové obálky nebo příloh, dále např. souřadnice systému barev CIELab, apod., přičemž je nutné zaznamenat lokaci měření pro pozdější možnou kontrolu a srovnání (Obr. 1 a 2),
- **zmapování dodatečné manipulace a postupy konzervace a restaurování** (např. odkyselování, konzervační zásah, restaurování, dezinfekce, převazba apod.) – tzv. historie měření – evidence všech měření pro daný exemplář jak při prvotním průzkumu, tak po jednotlivých zásazích, které jsou zaznamenány v jednotlivých listech historie měření – na hlavní stránce se zobrazují veškeré průzkumy po jednotlivých zásazích a počty všech provedených zásahů,
- navíc formulář obsahuje i poznámky, kde jsou okna pro možnost doplnění **jiné varianty**, která zde není, či jiný popis poškození apod.

Detailní popis jednotlivých klíčových informací ve formuláři průzkumu a databázi s názorným obrazovým popisem jsou uvedeny v Příloze č. 1 a slouží k dosažení preciznosti vyplňování formuláře, resp. jednoznačnému popisu fyzického stavu a poškození exempláře a následně k lepšímu vyhodnocování výsledků.

Obr. 1: Stanovení hodnoty pH povrchu papíru.

Obr. 2: Průzkum fyzického stavu exemplářů přímo v depozitáři NK ČR – mobilní pracoviště.

Využití výsledků průzkumu fyzického stavu knihovních fondů

Z výsledků průzkumu je možné vyhodnocení zastoupení typů materiálů, vyhodnocení typů poškození, diagnostika jejich příčin a návrhy možných řešení (opravy, konzervátorské a

restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování, aj.). Databáze dále umožní rozhodování o prioritách v oblasti konzervace novodobých dokumentů NK ČR, o limitech další manipulace s poškozenými vzácnými dokumenty, o způsobu jejich zpřístupnění, také pro další výzkum a vývoj, tyto aktivity musí být těsně propojeny s procesem digitalizace, v první řadě poslouží při výběru dokumentů k reformátování. Databáze může sloužit i ke stanovování priorit činností v oblasti péče o knihovní fondy, kdy k dosažení maximální objektivit je ve formuláři textová část zkombinována s částí obrazovou a s částí dokumentační.

V praxi bude možné z aplikace získat přesné a statisticky zpracovatelné údaje o tom, které knihy:

- potřebují nutný restaurátorský či konzervátorský zásah (jsou mechanicky, biologicky či chemicky poškozené),
- obsahují určitý typ papíru,
- mají kritické hodnoty pH papíru, např. mají hodnotu pH nižší než 7 jednotek pH (z rozsahu hodnot od 0 do 14),
- mají koženou, plastovou, plátěnou nebo papírovou vazbu a v jakém stavu tato vazba je,
- potřebují ochranný obal nebo mají nevhodné ochranné obaly,
- které exempláře již z důvodu fyzického stavu, nejsou vhodné pro výpůjčku,
- mají přílohu, a jakou (mapa, střih, CD apod.),
- které doporučujeme reformátovat,

Ukázka části elektronického formuláře a vybrané údaje potřebné pro průzkum fondů jsou uvedeny na Obr. 3.

Výsledkem využívání údajů z databáze bude maximální garance dlouhodobého zachování kulturního dědictví představovaného sbírkami knihoven a jeho dostupnost všem uživatelům i následujících desetiletích, doufejme i stoletích.

Identifikace exempláře

Čárový kód: 2619302242 Signatura: 3-0017.369 Uložení: SKS ČNB: 000678519

Název: Katalog der Kunstausstellung der mäh. Kunstvereines Pole 001: 000678519

Autor: Brünn, Místo vydání: Brünn, Vydavatel: 1842-1917 Rok vydání: 1842-1917 SysNo: 000678519

Typ fondu: Typ papíru: Písmo: Typ záznamu: Typ provenienčního znaku: Kontrolní exemplář:

Neúplnost exempláře: +

Poznámky:

Vyřazeno z výběru pro hromadné odkyselování

Důvod vyřazení:

POČET ZÁSAHŮ:	
Odkyselování	0
Restaurování	0
Konzervace	0
Historizující převazba	0
Univerzální převazba	0
Mechanické čištění	0
Chemické čištění	0

Obr. 3: Úvodní část formuláře databáze, který je využíván pro zápis informací při průzkumu knihovních fondů.

Měření

OBÁLKA: Způsob: Není, Elektroda, Tužka Kde: HS pH: 5.8

KNIŽNÍ BLOK: Způsob: Není, Elektroda, Tužka Kde: HS Strana: 13 pH: 7

OCHRANNÝ OBAL: Způsob: Není, Elektroda, Tužka Kde: HS pH: 6.7

BAREVNOST CIElab

Kde: Strana: L: a: b: ΔE*:

Hmotnost (g):

Obr. 4: Část formuláře databáze, který je využíván pro zápis informací při průzkumu knihovních fondů – zápis druhu měřicí metody, místa a hodnoty měření hodnoty pH.

Z dlouhodobého hlediska aplikace umožňuje sledování a vyhodnocování vývoje fyzického stavu fondů v závislosti na případných konzervátorských či restaurátorských zásazích, očištění, změna pH aj.

Metodika obsahuje jako přílohu (Příloha č. 1) Manuál s názvem „MANUÁL PRO PRŮZKUM“ a aktuální verzi z roku 2021. je to konkrétní návod pro pracovníky, kteří s aplikací pracují tak, aby byly vyplněné a popsané hodnoty konzistentní a podle shodného postupu.

III. Srovnání a zdůvodnění novosti postupu metodiky

Re-certifikovaná metodika se jako jediná v ČR věnuje průzkumu novodobých knihovních fondů s uplatněním jak v těch největších knihovních celcích, tak v menších specializovaných knihovnách. Některé instituce vyvinuly vlastní postupy průzkumu zaměřené na historické knižní fondy, žádný z nich však není certifikovaný a závazný pro ostatní instituce. Výsledky těchto průzkumů lze jen částečně sdílet a vyhodnocovat v širším rozsahu než dané instituce. Představený formulář průzkumu a znalostní databáze by měli především sloužit jako inovovaný nástroj pro průzkum fyzického stavu knihovních fondů a také sloužit jako metodická pomůcka pro všechny knihovny, které by chtěly započít průzkum svých fondů. Národní knihovna v rámci dotačního programu VISK proškoluje pracovníky ostatních knihoven, které mají zájem o zavedení procesu provádění průzkumu fondů v jejich instituci. Vývoj a upřesnění softwarových nástrojů pro vytvoření elektronického formuláře a databáze pro průzkum novodobých fondů bude nadále pokračovat i v dalších letech, a to v závislosti vývoji technologie i požadavků na funkcionality.

IV. Uplatnění metodiky

Metodika je určena pro oblast kulturních institucí, které spravují knihovní fondy a měla by se především uplatnit v systému konzervačních knihoven pro zkvalitnění péče o knihovní fondy. Tato potřeba vyplývá ze zákonné povinnosti konzervačních knihoven a současně souvisí s realizací Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011 až 2015, resp. 2017-2020, i 2021-2027 v rámci kterých se realizuje dílčí koncepce trvalého uchování a zpřístupnění tradičních textových dokumentů.

„Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů“ je určena pro instituce v České republice, které shromažďují a uchovávají tzv. novodobé knihovní fondy, tedy knihovní fondy vzniklé od roku 1801 do současnosti. Průzkum fondů doporučujeme pro zjištění fyzického stavu obrovského množství knihovních fondů v relativně krátkém čase, s minimálním přístrojovým vybavením tak, aby byla zjištěna základní poškození a mohly být navrženy postupy konzervace a záchrany novodobých knihovních fondů. K průzkumu fyzického stavu knihovních fondů byla vyvinuta databáze, která umožňuje zaznamenat vybrané parametry a dále s nimi pracovat a využívat je ke zlepšení péče o knihovní fondy.

Tato metodika byla vytvořena jednak pro specialisty – správce fondů, či pracovníky péče o fyzický stav fondů, pracovníkům ochrany knihovních fondů, pracovníkům digitalizace fondů

či managementu kulturních institucí spravujících knihovní fondy, kterým může pomoci s určováním priorit v péči a uchování knihovních fondů.

V. Seznam použité literatury

- ĎUROVIČ, Michal. ET AL. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-383-6.
- Herout, E.: *Knihářství*, SNTL, 1958
- Vagrčka, A.: *Knihářství. Technologie ruční výroby*, SPNP, 1979

VI. Seznam publikací předcházejících metodice

- VÁVROVÁ, Petra; POLIŠENSKÝ, Jiří; KOCOUREK, Pavel; SEDLISKÁ, Hana; SOUČKOVÁ, Magda; PALÁNKOVÁ, Lucie; POSPÍŠILÍKOVÁ, Věra. Nový nástroj pro monitorování fyzického stavu knihovních fondů. *Knihovna* [online]. 2012, roč. 23, č. 2, s. 66-76 [cit. 2013-11-13]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna122/neuvirt.htm>>. ISSN 1801-3252.
- Petra Vávrová, Lucie Palánková, Hana Sedliská: Průzkum fyzického stavu novodobých knihovních fondů v Národní knihovně ČR – nový nástroj, Konference „Průzkum fyzického stavu sbírek písemného a obrazového kulturního dědictví“ aneb jak zjistit stav rozsáhlých sbírek, 28.11.2012, Národní knihovna ČR - přednáška – možnost vytisknout článek v Časopise Národního muzea
- Petra Vávrová, H. Sedliská, L. Palánková, M. Součková, J. Polišenský*, V. Pospíšilíková: Metodika průzkumu fyzického stavu knihovních fondů. Konference konzervátorů a restaurátorů, Litoměřice 2012 – přednáška a poster. Abstrakt posteru v odborném recenzovaném periodiku „Fórum pro konzervátory-restaurátory“, Metodické centrum konzervace/Technické muzeum v Brně, str. 128. ISSN: 1805-0050, ISBN: 978-80-86413-89-1
- Petra Vávrová, Lucie Palánková, Hana Sedliská, Magda Součková, Tereza Kašáková, Jiří Polišenský, Pavel Kocourek, Věra Pospíšilíková: Nový přístup k ochraně novodobých fondů Národní knihovny ČR. Interdisciplinarita vo vedeckom výskume pri rozvoji ochrany kultúrneho dedičstva: Zborník príspevkov konferencie CSTI 2013 Conservation Science, Technology and Industry. Bratislava 20. – 22. februára 2013, SNM, ISBN 978-80-227-3991-7.str. 45- 50. Dostupný z WWW: < http://www.chtf.stuba.sk/kpaf/files/ZbornikCSTI_8K2.pdf>

- VÁVROVÁ, Petra. ET AL. Závěrečná zpráva projektu rozvoje Národní knihovny České republiky jako výzkumné organizace, Oblast 5 „Vývoj nových metod konzervace novodobých knihovních dokumentů“, MK00002322103. Praha: Národní knihovna ČR, 2010.
- VÁVROVÁ, Petra. ET AL. Závěrečná zpráva projektu rozvoje Národní knihovny České republiky jako výzkumné organizace, Oblast 5 „Vývoj nových metod konzervace novodobých knihovních dokumentů“, MK00002322103. Praha: Národní knihovna ČR, 2011.
- VÁVROVÁ, Petra. ET AL. Závěrečná zpráva projektu rozvoje Národní knihovny České republiky jako výzkumné organizace, Oblast 5 „Vývoj nových metod konzervace novodobých knihovních dokumentů“, MK00002322103. Praha: Národní knihovna ČR, 2012.
- VÁVROVÁ, Petra. ET AL. Závěrečná zpráva projektu rozvoje Národní knihovny České republiky jako výzkumné organizace, Oblast 5 „Vývoj nových metod konzervace novodobých knihovních dokumentů“, MK00002322103. Praha: Národní knihovna ČR, 2013.
- Krejčí Salátová, Renáta: 20. výročí knihovního zákona. Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2022, 1. vydání, 156 stran. ISBN: 978-80-7050-772-8.